

EPISTOLA CĂTRE TIT

Introducere

„O epistolă scurtă, care conține însă chintesența doctrinei creștine, fiind compusă într-o manieră superbă, cuprinzând tot ce este de trebuință pentru cunoașterea și viața creștină”
— Martin Luther

I. Locul unic în Canon

Trei capitole de dimensiuni reduse, adresate în urmă cu peste o mie nouă sute de ani unui misionar puțin cunoscut, de pe o insulă obscură, de către un vestit misionar, ajuns la bătrânețe — oare ce relevanță ar putea avea ele pentru creștinii „luminați” din veacul al douăzecilea? Negreșit, dacă acestea nu ar fi fost decât cuvintele lui Pavel (nici chiar acest fapt nefiind acceptat de cei mai mulți liberali!), ele ar fi stârnit interes doar pentru cei interesați în istoria bisericii sau pentru cei care au în programa universitară studiul gândirii creștine primare.

Dar aceste cuvinte sunt, în același timp: „cuvintele predate de Duhul Sfânt” și, ca atare, ele aduc o contribuție pe care *nici o altă carte* nu o poate aduce. Tratarea subiectului presbiterilor sprijină și confirmă învățătura similară găsită la Întâi Timotei. Repetiția nu este deloc redundanță, ci, asemenea multor altor paralele din Biblie, în special în VT, nu face altceva decât să sublinieze cât de mult dorește Dumnezeu ca ai Săi să-și însușească temeinic o seamă de principii fundamentale.

Probabil că cel mai valoros pasaj din Tit este cel de la 2:11-14, care a fost redactat cu un minunat simț al proporțiilor, de natură să evidențieze și mai mult doctrina harului.

II. Paternitatea

Pentru discutarea paternității epistolei

către Tit, consultați Introducerea la Epistolele Pastorale.

III. Data

Datorită asemănărilor temelor și a formulării lor, cărturarii conservatori cred că Tit a fost compusă cam în același timp sau la scurt timp după Întâi Timotei. În orice caz, apariția epistolei trebuie plasată între 1 și 2 Timotei, iar nu după 2 Timotei. Deși este imposibil de precizat data exactă a apariției, se poate totuși estima că epistola a fost redactată între anul 64 și 66 d.Cr. Locul apariției: probabil Macedonia.

IV. Tema

Pe lângă temele generale avute în comun cu celelalte două epistole pastorale (vezi Introducerea la Epistolele Pastorale), Tit ne prezintă un rezumat minunat al modului în care credinciosul trebuie să-și împodobească doctrina *harului* cu *evlavie* și cu *faptele bune*. Mulți dintre cei care par a fi încântați de doctrina harului nu dau semne că ar fi interesați și în etalarea faptelor bune ce trebuie să însoțească doctrina harului, după cum nu etalează evlavie atât de necesară. O atare atitudine este greșită, sugerând o înțelegere necorespunzătoare a adevăratului har.

Pavel rezumă admirabil tema cărții: „Adevărat este cuvântul acesta și vreau să stărui cu tărie asupra acestor lucruri, pentru ca cei care au crezut în Dumnezeu să caute să fie cei dintâi în fapte bune” (3:8a).

SCHIȚA CĂRȚII

- I. SALUTĂRI (1:1-4)
- II. PRESBITERII DIN ADUNARE (1:5-9)
- III. ERORI DOCTRINARE ÎN ADUNARE (1:10-16)
- IV. EXERCITARE ÎN ADUNARE (2:1-15)
- V. ÎNDEMNURI ÎN ADUNARE (3:1-11)
- VI. ÎNCHEIERE (3:12-15)

Comentariu

I. SALUTĂRI (1:1-4)

1:1 Pavel a fost rob al lui Dumnezeu și apostol al lui Isus Cristos. Prima ipostază îl înfățișează ca sclav al Stăpânului Suprem, în vreme ce a doua ni-l prezintă ca trimis al Domnului Suveran. Prima sugerează supunerea, a doua autoritatea. El a devenit **rob** prin imputernicire divină.

Telurile slujbei sale au fost răspândirea **credinței aleșilor lui Dumnezeu și a cunoștinței adevărului**. Răspândirea credinței poate însemna fie faptul că el este cel care le-a adus prima oară **credința** sau i-a condus la convertire, fie faptul că i-a condus **în credință** după ce au fost mântuiți. Întrucât sintagma: **cunoștința adevărului** pare să se refere la al doilea sens, noi credem că apostolul a avut în vedere două teluri de bază: (1) *evanghelizarea* — adică răspândirea **credinței aleșilor lui Dumnezeu**; (2) *educația* — răspândirea cunoașterii **adevărului**. Textul de aici se îngemănează cu cel de la Matei 28:20 — predicarea evangheliei către toate națiunile și învățarea lor să păzească toate lucrurile poruncite de Cristos. În precizarea pe care o face fără înconjur apostolul că a fost chemat să promoveze **credința aleșilor lui Dumnezeu**, el ne confruntă cu doctrina alegerii. Puține doctrine din Scriptură au fost mai supuse interpretărilor greșite și au stârmit mai multe dezbateri, punând la grea caznă intelectul oamenilor, ca doctrina alegerii. Pe scurt, ea ne învață că Dumnezeu i-a ales pe anumiți oameni în Cristos înainte de întemeierea lumii, cu intenția finală ca aceștia să fie sfinți și fără vină înaintea Lui (Ef. 1:4).¹

După ce a arătat că apostolia lui are de a face cu **credința aleșilor lui Dumnezeu și cu cunoașterea adevărului**, acum Pavel adaugă faptul că acest adevăr este **potrivit cu evlavia**. Asta înseamnă că credința creștină este consecventă cu adevărata sfințenie, fiind adaptată să-i conducă pe oameni la **evlavia** de ordin practic. Posedarea unei credințe adevărate necesită în mod automat și trăirea unei vieți de curăție. Nimic nu poate fi mai jalnic decât predicatorul despre care s-a afirmat: „Când era la amvon, oamenii doreau să nu mai plece, iar când nu era la amvon, ar fi preferat ca niciodată să nu se mai urce la amvon!”

1:2 Imputernicirea primită de Pavel în legătură cu evanghelia este tratată acum pe larg. Ea nu avea în vedere doar: (1) *evanghelizarea* — adică răspândirea credinței

aleșilor lui Dumnezeu, la timpul trecut; și (2) *educația* — răspândirea cunoașterii adevărului, deci la timpul prezent; ci și (3) *expectativa* — **în nădejdea vieții veșnice**, adică la timpul viitor.

Noul Testament vorbește despre **viața veșnică** atât ca un bun de care beneficiem în prezent, cât și o nădejde viitoare. Termenul **nădejde** nu presupune nesiguranță. În momentul în care ne încredem în Cristos ca Mântuitor al nostru, avem viața eternă ca pe un bun de care beneficiem în prezent (Ioan 5:24), devenind moștenitori ai tuturor binefacerilor lucrării Sale de răscumpărare. Dar noi nu vom trăi în mod practic bucuria tuturor acestora până când nu vom ajunge în patria cerească. Noi **nădăjduim** în sensul că așteptăm cu bucurie, având privirile așintite în viitor, când vom primi **viața veșnică** în forma ei finală, când ne vor fi dăruite trupurile noastre proslăvite și când vom fi pe veci eliberați de păcat, boală, înfrustare, suferință și moarte (Fil. 3:20, 21; Tit 3:7).

Această **nădejde** este sigură, întrucât ne-a fost **făgăduită de Dumnezeu**. Nimic nu este mai sigur decât cuvântul lui **Dumnezeu, care nu poate să mintă**, care nu poate fi înșelat și care nu înșeală. Nu există nici un risc în a crede ceea ce spune El. De fapt, nimic nu este mai rezonabil pentru o creatură decât să-L creadă pe Creatorul ei.

Dumnezeu a promis **viața veșnică înainte de a fi început timpul**. Acest lucru poate fi înțeles în două moduri: Mai întâi, Dumnezeu a stabilit în veșnicia trecută să dea **viața veșnică** tuturor celor care aveau să creadă în Domnul Isus, și ceea ce a stabilit El a echivalat cu o promisiune. Sau ar putea însemna că toate binecuvântările mântuirii au fost cuprinse în stare germinală în făgăduința depre venirea lui Mesia, pe care o regăsim la Geneza 3:15. Asta a fost înainte de toate veacurile timpului sau înainte de a se fi derulat dispensațiile.

1:3 **La timpul potrivit** Dumnezeu a făcut cunoscut acest program glorios de **viață veșnică** pe care îl concepușe în veacurile trecute. El nu l-a descoperit însă în întregime în vremurile Vechiului Testament. Credincoșii nu aveau pe atunci decât o idee foarte vagă despre viața de după moarte. Dar ceafa s-a risipit de îndată ce a venit Mântuitorul. El „a adus viața și nemurirea la lumină prin evanghelie” (2 Tim. 1:10). Iar vestea bună a fost răspândită de Pavel și de ceilalți apostoli,

ca împlinire a poruncii lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, adică în ascultare de Marea însărcinare.

1:4 Scrisoarea este adresată lui Tit, adevăratul fiu al lui Pavel în credința comună. Dar cine este acest Tit?

Suntem nevoiți să-i alcătuim biografia din fragmentele dispartate cuprinse în referiri sporadice la el în trei din scrisorile lui Pavel. Grec din naștere (Gal. 2:3), el s-a născut din nou prin credință în Domnul Isus, probabil prin misiunea lui Pavel (Tit 1:4). Pe vremea aceea se dădea o bătălie aprigă pentru stabilirea adevăratei evanghelii. Pe de o parte erau Pavel și cei care propovăduiau mântuirea prin har, prin credință, fără nici un alt adaus. Iar pe de alta erau iudaizatorii, care insistau asupra circumciziei (și prin asta asupra păzirii legii), ca cerință prealabilă necesară, ziceau ei, pentru ca cineva să poată dobândi cetățenia de prim rang în împărăția lui Dumnezeu. Tit a devenit un caz de probă în această controversă. Pavel și Barnaba l-au luat cu ei la Ierusalim (Gal. 2:1) pentru o conferință ținută cu apostolii și bătrânii bisericii. Decizia conciliului a fost că un om dintre Neamuri cum era Tit nu trebuie se supună legilor și ceremoniilor iudaice, acestea nefiind necesare pentru mântuire (Fapte 15:11). Neamurile nu aveau trebuință să devină evrei. Mai degrabă, iudeii și Neamurile devin o nouă creatură atunci când cred în Isus.

După aceea, Tit a devenit unul din cei mai valoroși asistenți ai lui Pavel, slujind în funcția de „om la spărtură” în Corint și apoi în Creta. Apostolul l-a trimis mai întâi de la Efes la Corint, probabil pentru a corecta învățăturile greșite și dezordinile de ordin etic din cadrul adunării de acolo. Mai târziu, când Tit s-a întâlnit din nou cu Pavel în Macedonia, Pavel a fost nespus de bucurat să afle că corintenii au răspuns pozitiv la sfaturile sale apostolice (2 Cor. 2:12, 13; 7:5-7, 13-16). Din Macedonia, Pavel l-a trimis pe Tit din nou în Corint, de data aceasta pentru a urgenta strângerea de ajutoare pentru sfinții nevoiași de la Ierusalim (2 Cor. 8:6, 16, 17; 12:18). Pavel l-a descris cu cuvintele: „partenerul meu și conlucrătorul meu cu privire la voi” (2 Cor. 8:23). Nu știm cu precizie când a fost Pavel cu Tit în Creta, dar în general se crede că asta s-a întâmplat după prima întemnițare a lui Pavel la Roma.

Tit este menționat ultima oară la 2 Timotei 4:10, când a petrecut un timp alături de Pavel, în a doua sa întemnițare, dar apoi Pavel spune că Tit a plecat spre Dalmația,

adică Iugoslavia de astăzi. Probabil Pavel l-a trimis acolo, deși impresia care se degajă din acel verset este aceea a unui om singuratic și părăsit.

Apostolul îl numește pe Tit adevăratul său fiu într-o credință comună. Asta ar putea însemna că Pavel a fost instrumental în convertirea lui Tit, deși nu este o interpretare absolut certă. Și lui Timotei Pavel i se adresează cu cuvintele: „fiul meu adevărat în credință” (1 Tim. 1:2), deși se prea poate ca Timotei să fi fost deja un ucenic la data când l-a cunoscut Pavel (Fapte 16:1). Prin urmare, sintagma ar putea însemna că acești tineri etalau calități spirituale similare celor posedate de Pavel și că în slujirea creștină exista această legătură filială.

Acestui tânăr asistent Pavel îi urează: **har, îndurare și pace.** În contextul dat, **harul** înseamnă tăria divină necesară pentru viață și slujire. **Îndurarea** este compasiunea manifestată față de nevoile profunde ale oamenilor. **Pacea** înseamnă eliberarea de neliniște, panică și derutare, în pofida împrejurărilor neprielnice prin care trecem în viață. Toate acestea purced împreună **de la Dumnezeu Tatăl și Domnul Isus Cristos, Mântuitorul nostru.** Conexând astfel pe Tatăl și pe Fiul ca surse a **harului, îndurării și păcii,** Duhul lui Dumnezeu presupune completa Lor egalitate.

II. PRESBITERII DIN ADUNARE

(1:5-9)

1:5 Când Pavel a părăsit insula Creta, erau o seamă de **lucruri** care trebuiau puse la punct, existau învățători falși care trebuiau reduși la tăcere și se resimțea nevoia acută de a avea lideri spirituali în adunări, care să ofere călăuzire. Pavel l-a lăsat, prin urmare, pe Tit pe insula Creta, să se ocupe de aceste chestiuni.

Nu știm cum a ajuns credința creștină în Creta. Probabil cretanii care fuseseră la Ierusalim de Rusalii (Fapte 2:11) au adus la înapoiere vestea bună, ulterior înființându-se adunări creștine.

Nici nu putem fi siguri când s-a aflat Pavel împreună cu Tit pe insula Creta. Știm însă că s-a oprit pentru scurt timp la Creta în cadrul voiajului său spre Roma ca deținut (Fapte 27:12), dar împrejurările acelea nu i-ar fi permis să desfășoare o misiune activă în cadrul bisericilor. Întrucât cartea Faptelor Apostolilor nu amintește deloc de vreo altă călătorie a lui Pavel în Creta, în general se crede că vizita sa pe insulă a avut loc după

prima întemnițare la Roma. Recurgând la puțină muncă de detectivi biblici, putem reconstitui următorul itinerar din diversele referiri făcute în scrierile lui Pavel.

Mai întâi Pavel a călătorit cu corabia din Italia în Creta, în drum spre Asia (vestul Turciei de astăzi). Lăsându-l pe Tit în Creta (Tit 1:5), Pavel s-a deplasat la Efes, capitala provinciei Asia. La Efes l-a însărcinat pe Timotei să se ocupe de corectarea învățăturilor greșite ce se strecuraseră acolo (1 Tim. 1:3, 4). Apoi el a mers mai departe cu corabia, traversând Marea Egee și ajungând în Macedonia, pentru a-și îndeplini intenția exprimată anterior pe când se afla în închisoare de a vizita Filipi de îndată ce va fi fost eliberat (Fil. 1:26). În cele din urmă, el a plecat spre sud-vest, traversând Grecia și ajungând la Nicopole, unde intenționa să iermeze și unde se aștepta ca Tit să i se alăture (Tit 3:12).

Homer ne spune că în vremea aceasta existau între nouăzeci și o sută de cetăți în Creta și se pare că în unele din acestea s-au înființat biserici. În fiecare din ele se resimțea nevoia numirii unor presbiteri responsabili.

PRESBITERII

În Noul Testament presbiterii sunt bărbați creștini maturi, de un caracter ireproșabil, care asigură conducerea spirituală într-o adunare locală. Termenul de presbiter (sau bătrân), care se referă la maturitatea spirituală a unui om, provine din termenul grec *presbuteros*. Termenul *episkopos*, tradus prin „episcop” „supraveghetor” sau „păzitor” e de asemenea folosit în legătură cu bătrânii sau presbiterii, descriind funcția lor ca păstori asistenți ai turmei lui Dumnezeu.

În general prin termenii „presbiter” (bătrân) și „episcop” se înțelege una și aceeași persoană, din următoarele motive: La Fapte 20:17 Pavel a cerut să vină bătrânii (*presbuteroi*) de la Efes; în versetul 28 el li s-a adresat cu termenul de păzitori (*episkopoi*). La 1 Petru 5:1, 2, Petru folosește acești termeni în sens similar, interșanjabil. Calitățile episcopilor (*episkopoi*, în greacă), expuse la 1 Timotei 3, și calitățile pentru bătrâni (*presbuteroi*, presbiteri), la Tit 1, sunt, în esență, identice.

În uzanța modernă termenul „episcop” a căpătat sensul de prelat care supraveghează o dioceză sau un grup de biserici dintr-un district. Dar termenul niciodată nu a avut sensul acesta în Noul Testament. Modelul biblic este de a avea *mai mulți* episcopi într-o

singură biserică, mai degrabă decât un *singur* episcop în *mai multe* biserici.

Tot așa nu trebuie confundat un presbiter cu pastorul din vremea noastră, care răspunde, în principal, de predicare, de predarea învățurii și de administrarea sacramentelor într-o biserică locală. În general se recunoaște că în biserica primară nu exista această funcție. Adunările primare erau alcătuite din sfinți, episcopi și diaconi (Fil. 1:1) — atât și nimic mai mult! Sistemul clerical nu a apărut decât în veacul al doilea.

Un pastor în sensul Noului Testament este unul din darurile speciale pentru slujire pe care Cristos cel Înviat l-a dăruit pentru zidirea sfinților în lucrarea de slujire (Ef. 4:11, 12). În multe privințe lucrarea păstorilor și a presbiterilor este similară: ambii sunt chemați să aibă grijă de turma lui Dumnezeu și s-o hrănească. Dar cei doi nu sunt niciodată puși pe picior de egalitate. E posibil ca un pastor să aibă o misiune ambulantă, în timp ce un presbiter este de obicei asociat cu o adunare locală.

Funcțiile presbiterilor sunt redată în detaliu:

1. Ei păstoresc și au grijă de biserica Domnului (Fapte 20:28; 1 Tim. 3:5; 1 Pet. 5:2).
2. Ei veghează cu toată atenția pentru a apăra biserica de atacuri, atât din afară, cât și din interior (Fapte 20:29-31).
3. Ei conduc și se dau pe ei înșiși ca exemplu, prin călăuzire, iar nu prin impunere (1 Tes. 5:12; 1 Tim. 5:17; Ev. 13:7, 17; 1 Pet. 5:3).
4. Ei predică cuvântul, predau învățătura sănătoasă și îi combat pe cei care o contrazic (1 Tim. 5:17; Tit 1:9-11).
5. Ei moderează și arbitrează în chestiuni ce țin de doctrină și de etică (Fapte 15:5, 6; 16:4).
6. Prin viața lor ei sunt pilde vrednice de urmat pentru turmă (Ev. 13:7; 1 Pet. 5:3).
7. Ei caută să-i refacă pe credincioșii care au căzut în păcat (Gal. 6:1).
8. Ei veghează asupra sufletelor creștinilor din adunarea locală, ca unii care vor trebui să dea socoteală (Ev. 13:17).
9. Ei exercită o slujbă a rugăciunii, în special cu privire la cei bolnavi (Iac. 5:14, 15).
10. Ei sunt implicați în grija pentru sfinții săraci (Fapte 11:30).
11. Ei iau parte la încredințarea unor bărbați dăruți pentru lucrarea la care i-a chemat Dumnezeu (1 Tim. 4:14).

Este limpede că în biserica primară, presbiterii erau numiți de apostoli și de reprezentanții acestora (Fapte 14:23; Tit 1:5). Asta nu înseamnă însă că apostolii și delegații lor aveau puterea de a-l face pe cineva presbiter. Pentru ca un om să devină episcop, trebuie să existe imputernicirea divină asociată cu disponibilitatea umană. Numai Duhul Sfânt poate să-l facă pe un om episcop sau păzitor (Fapte 20:28), dar omul respectiv trebuie să aspire spre această lucrare (1 Tim. 3:1). Trebuie să existe această contopire a elementului divin cu cel uman.

La început când au fost înființate bisericile locale, în vremea apostolilor, nu existau presbiteri în ele; toți credincioșii erau începători, novici. Dar pe măsură ce a trecut timpul, Domnul a pregătit anumiți oameni pentru această slujbă importantă. Întrucât Noul Testament nu exista încă sub formă scrisă, creștinii în general nu știau ce calități și îndatoriri trebuie să întrunească presbiterii. Acestea erau cunoscute doar de apostoli și de asistenții acestora. Pe baza acestei cunoașteri, ei îi selectau pe bărbații care întruneau normele divine, după care îi numeau în public în aceste funcții.

Astăzi avem însă Noul Testament în integralitatea sa. Știm ce este un presbiter și ce trebuie să facă acesta. Când observăm oameni care întrunesc aceste calități, fiind angajați activ în slujba de supraveghetori, îi recunoaștem pe acești bărbați (1 Tes. 5:12) și ne supunem lor (Ev. 13:17). Nu se pune problema ca noi să-i selectăm, ci mai degrabă să-i recunoaștem pe cei pe care Dumnezeu i-a ridicat pentru această lucrare.

Calitățile presbiterilor se află expuse la 1 Timotei 3:1-7 și aici la Tit. Uneori îi auzim pe unii spunând că dacă acestea sunt calitățile pe care trebuie să le îndeplinească episcopii, atunci înseamnă că nu mai există episcopi în vremea noastră. Ideea de aceasta diminuează însă autoritatea Scripturii, lăsând să se înțeleagă că lucrurile nu ar sta chiar așa cum declară ea. Realitatea e însă că nu găsim nimic nerezonabil sau nerealizabil în normele expuse aici. Noi ne trădăm starea de spiritualitate scăzută când tratăm Biblia ca pe o carte marcată de un idealism excesiv. †

1:6 Presbiterii sunt oameni fără vină, adică de o integritate indiscutabilă. Nu trebuie să se poată dovedi nici o acuzație de învățatură greșită sau de comportare necorespunzătoare. Nu înseamnă însă că ei sunt fără păcat, ci doar aceea că, dacă se fac vinovați

de nereguli minore, vor lua de îndată măsuri pentru îndreptarea acestora, mărturisindu-le lui Dumnezeu, cerând iertare persoanei sau persoanelor față de care au greșit și, după caz, făcând restituție.

A doua calitate, respectiv faptul că trebuie să fie **soțul unei singure soții**, a fost înțeleasă în cel puțin șapte feluri: (1) omul respectiv trebuie să fie căsătorit; (2) nu trebuie să fie divorțat; (3) nu trebuie să se recăsătorească după ce a divorțat; (4) nu trebuie să se recăsătorească după decesul primei soții; (5) nu are voie să trăiască în poligamie; (6) nu are voie să aibă concubine sau soții secundare; (7) în general, trebuie să fie un soț credincios și o pildă de înaltă ținută morală.

Dacă sintagma **soțul unei singure soții** înseamnă că omul respectiv trebuie să fie căsătorit, atunci, conform aceluiași argument, trebuie să aibă și copii, deoarece în același verset găsim scris că **copiii** lui trebuie să fie credincioși. Negreșit este preferabil ca un presbiter să aibă familie, deoarece această experiență îl va ajuta să se ocupe în mai bună cunoștință de cauză de problemele ce se ivesc în adunare. Ne îndoiim însă că versetul de față ar interzice ca un bărbat necăsătorit să poată ocupa funcția de presbiter.

Probabil versetul nu ne spune nici aceea că sub nici o formă nu are voie să fie divorțat, întrucât Mântuitorul ne-a învățat că divorțul este permis, în cel puțin unul din cazuri (Mat. 5:32; 19:9).²

Tot așa nu putem să-l interpretăm în sensul că ar interzice absolut recăsătoria după divorț, în toate cazurile. De exemplu, un credincios care este total nevinovat ar putea ajunge în situația în care soția necredincioasă să divorțeze de el, aceasta recăsătorindu-se. Întrucât prima căsătorie a fost desființată prin divorțul și recăsătoria partenerei sale de viață, el este liber să se recăsătorească.

Interpretarea potrivit căreia un om nu poate ocupa funcția de presbiter dacă se recăsătorește după decesul primei sale soții este exclusă în virtutea principiului enunțat la 1 Corinteni 7:39: „O soție ste legată de lege atâta timp cât trăiește soțul; dar dacă-i moare soțul, este liberă să se mărite cu cine vrea, numai în Domnul.“

Evident sintagma **soțul unei singure soții** înseamnă că presbiterul nu are voie să fie poligam, după cum nu are voie să aibă o concubină sau o amantă. Pe scurt, sintagma înseamnă că viața sa de căsnicie trebuie să fie un exemplu de curăție pentru turmă.

În plus el trebuie să aibă **copii credin-**

cioși, care să nu fie învinuiți de destrăbălare sau neascultare (nesupunere). Biblia ne scoate în evidență un fapt pe care noi nu suntem totdeauna pregătiți să-l recunoaștem: anume că părinții răspund de modul în care s-au format copiii lor (Prov. 22:6). Când o familie este binegubernată și bineinstruită în cuvântul lui Dumnezeu, **copiii** vor urma, de obicei, pilda părinților lor evlavioși. Deși un tată nu poate determina mântuirea copiilor săi, el poate pregăti terenul pentru Domnul, învățându-i din Cuvânt, aplicând cu dragoste disciplina în familie și evitând ipocrizia și inconsecvența în propria sa viață.

Dacă copiii vor fi risipitori și rebeli împotriva autorității părintești, Scriptura îl va face pe părintele lor răspunzător de aceasta, întrucât la rădăcina problemei au stat complacerea și toleranța față de păcat a tatălui lor. Dacă el nu știe să-și stăpânească cum trebuie propria sa familie, este îndoielnic că va fi un presbiter bun, întrucât aceleași principii se aplică și într-un caz, și-n celălalt (1 Tim. 3:5).

Întrebarea care se pune este dacă această cerință referitoare la copii este valabilă doar atâta timp cât aceștia se află sub autoritatea părinților, deci cât stau acasă, sau dacă se aplică și după ce aceștia au părăsit căminul părintesc. Noi credem că prima variantă este cea corectă, amintindu-ne însă că evoluția ulterioară a caracterului lor depinde de educația pe care au primit-o în familie.

1:7 Un episcop este un ispravnic al lui Dumnezeu. Nu adunarea este aceea pe care el o supraveghează, ci este imputernicit să se ocupe de treburile lui Dumnezeu din cadrul adunării lui Dumnezeu. Pentru a doua se afirmă că el trebuie să fie **fără vină** — repetiția constituind o accentuare. Să nu existe nici o îndoială — omul respectiv trebuie să fie ireproșabil, atât pe plan doctrinar, cât și moral. De asemenea nu trebuie să fie **incăpățânat**. Dacă un om este încăpățânat sau căpos, nepermițând nici o deosebire de vederi, atunci va fi neînduplecat și nu va susține să fie contrazis, nefiind prin urmare apt de a fi un conducător duhovnicesc. Un presbiter este un moderator, iar nu un autocrat dogmatic.

El nu trebuie să fie mândros. Chiar dacă are un temperament volatil, el a învățat să și-l stăpânească. Iar dacă are nervi, nu va permite ca aceștia să se manifeste.

Nu trebuie să fie datat la vin. În cultura noastră, acest fapt pare atât de evident, încât aparent nici nu ar mai trebui menționat, dar

să nu uităm că Biblia a fost scrisă pentru toate culturile. În țările în care creștinii consumă și ei această băutură, există totuși pericolul excesului și al purtării necunvinșioase ce rezultă din aceasta. Or, totmai această nestăpânire este avută în vedere aici.

Biblia face distincție între folosirea vinului și abuzarea de această băutură. Consumul vinului, cu măsură, a fost permis atunci când Isus a transformat apa în vin la nunta din Cana (Ioan 2:1-11). Apoi Pavel îi prescrie lui Timotei consumul de vin în scopuri medicale (1 Tim. 5:23; vezi și Prov. 31:6). Dar consumul abuziv de vin și de băuturi tari este condamnat la Proverbe 20:1; 23:29-35. Deși cuvântul nu cere abținerea totală de la consumul de vin, există o situație în care se recomandă reținere, respectiv atunci când consumul de vin l-ar putea face să se poticnească pe un frate mai slab sau l-ar ofensa (Rom. 14:21). Acest considerent stă la baza deciziei unui mare număr de creștini din America de Nord de a se abține total de la consumul de băuturi alcoolice.

În cazul presbiterului, nu se pune problema interdicției totale a vinului, ci doar a consumului excesiv de vin, care duce la desmăț.

De asemenea presbiterul nu trebuie să fie **violent**. El nu trebuie să recurgă la folosirea forței fizice, nu are voie să lovească pe nimeni. Am auzit de unii membri ai clerului care uneori își ating enoriașii pentru a-i face să se îndrepte. Acest tip de intimidare nu are ce căuta în purtarea unui episcop.

El nu are voie să fie **lacom de bani**, adică nu trebuie să fie absorbit de dorința de îmbogățire, care să-l facă să nu mai ia seama la modul prin care se îmbogățește. E adevărat, cum sublinia și Samuel Johnson, că „pofta de aur, lipsită de simțire și remușcare, constituie forma supremă de corupție a omului degenerat.” Un presbiter adevărat poate afirma, împreună cu Pavel: „N-am poftit nici argințul, nici aurul, nici hainele cuiva” (Fapte 20:33).

1:8 Pe plan pozitiv, un episcop trebuie să fie primitor de oaspeți. Casa lui trebuie să fie deschisă totdeauna pentru străini, pentru cei cu probleme personale, pentru cei desnădăjduiți și oprimați. Ea trebuie să fie un loc în care să domnească părtășia creștină, unde fiecare oaspete să fie primit ca și când ar fi chiar Domnul Isus.

Apoi el trebuie să fie **iubitor de bine** — de oameni buni și de lucruri bune. Vorbirea lui, activitățile sale, persoanele cu care se

asociază — toate acestea trebuie să dezvăluie faptul că este detașat de tot ce este discutabil, pătat sau greșit.

El trebuie să fie **cumpătat** (veghețor). Asta înseamnă că trebuie să fie prudent, discret și stăpân pe sine. Același cuvânt este folosit la Tit 2:2, 5, 6, 12, unde are înțelesul de om cu scaun la cap, cu stăpânire de sine și alert.

În purtările sale față de alții, presbiterul trebuie să fie **drept**. În relația cu Dumnezeu trebuie să fie **sfânt**. În purtarea față de el însuși, trebuie să fie **cu stăpânire de sine**. La asta s-a referit Pavel la Galateni 5:22, 23: „Roada Duhului este... stăpânirea de sine.“ Înseamnă că cineva este în stare să-și stăpânească toate pasiunile și apetiturile, pentru ca acestea să-I fie supuse lui Cristos. Deși puterea pentru această stăpânire nu poate veni decât de la Duhul Sfânt, trebuie să existe disciplină și cooperare din partea credinciosului.

1:9 Episcopul trebuie să fie sănătos în credință. El trebuie să se țină cu tenacitate de doctrinele sănătoase din punct de vedere spiritual pe care ni le-a dat ca învățătură Domnul Isus și apostolii și care au fost păstrate pentru noi în Noul Testament. Numai atunci va putea el să dea sfinților un regim nutritiv echilibrat de **învățătură sănătoasă**, reducându-i la tăcere pe cei ce vorbesc împotriva adevărului.

Acestea sunt calitățile pe care trebuie să le întrunească cei ce sunt călăuze duhovnicești în adunarea locală. Trebuie remarcat că nu se spune nimic despre statura fizică a cuiva, despre realizările pe planul culturii sau educației, despre statutul social sau iscusința în afaceri. Chiar și un măturător de stradă gheboșat, cu puțină educație sau chiar fără pregătire intelectuală poate fi un presbiter calificat pe baza staturii sale spirituale. Afirmăm pe care o auzim adesea că un om de afaceri cu mari succes pe plan economic ar poseda exact calitățile de care e nevoie ca să fie lider în biserică pur și simplu nu este adevărată.

Un alt punct pe care trebuie să-l menționăm este faptul că imaginea pe care o prezintă Scriptura despre un presbiter evlavios nu este aceea a unui om care aranjează cine să fie invitat să vorbească la biserică sau care să se ocupe de reparațiile clădirii sau de alte chestiuni administrative. Nicidecum! Adevăratul presbiter este profund și vital angajat în viața spirituală a bisericii, prin învățătura pe care o dă, prin sfaturile, îndemnul, încura-

jarile, muștrările și îndreptarea pe care le oferă.

III. ERORI DOCTRINARE ÎN ADUNARE (1:10-16)

1:10 În biserica primară, exista „libertatea Duhului“, adică libertatea bărbaților de a participa la adunări, după cum îi călăuzea Duhul Sfânt. Pavel descrie o atare adunare „deschisă“ la 1 Corinteni 14:26: „Atunci ce este de făcut, fraților? Când vă adunați laolaltă, fiecare dintre voi are un psalm, are o învățătură, are o descoperire, are un cuvânt în limbă, are o interpretare: toate să se facă spre zidire.“ Este situația ideală, în care Duhul lui Dumnezeu este astfel liber să vorbească prin diverși membri din adunare. Dar datorită naturii umane, oriunde există o atare libertate, aproape întotdeauna se vor găsi oameni care se vor grăbi să aducă învățături false, angajându-se în dispute ce nu zidesc sau în devieri de la subiect, lipsite de călăuzirea Duhului.

Asta se întâmplase în adunările din Creta. Pavel și-a dat seama că trebuie să existe o puternică conducere spirituală, care să țină în frâu aceste abuzuri și să păstreze libertatea Duhului. De asemenea el și-a dat seama că era mare nevoie să fie numiți bătrâni care să întrunească întru totul calitățile de presbiter. Prin urmare, în acest loc el reiterează condițiile necesare pentru luarea unor acțiuni prompte în numirea de presbiteri în biserică.

Mulți nesupuși se ridicaseră în adunări, care sfidau autoritatea apostolilor, tăgăduind învățăturile lor. Acești oameni vorbeau **fără folos**, fiind **amăgitori**. Cuvintele lor nu aduceau nici o binefacere spirituală, ci îi văduveau pe oameni de adevăr, ducându-i în rătăcire.

Capii răutăților erau cei din ceata circumcișilor, adică învățătorii iudaici care se dădeau creștini, dar susțineau că și creștinii trebuie să fie circumciși și să țină legea ceremonială iudaică. Or, prin asta ei negau în practică suficiența lucrării lui Cristos.

1:11 Oameni de felul acestora trebuiau reduși la tăcere. Ei trebuiau să învețe că adunarea nu este o democrație și că libertatea cuvântului are limite. Acești oameni făcuseră ravagii în familia întregi. Să însemne asta că ei răspândiseră doctrinele lor nocive din casă în casă, pe ascuns? Aceasta este metoda preferată a cultelor deviate (2 Tim. 3:6). Apoi motivele lor erau suspecte, ei urmărind câștig de bani și folosindu-se de slujba creștină ca de o acoperire pentru scopurile lor mercan-

tile. Mesajul lor era pe placul tendințelor legaliste din inima omului, încurajându-l să creadă că ar putea câștiga bunăvoința lui Dumnezeu prin efectuarea unui set de ritualuri mecaniciste, în paralel cu trăirea unei vieți corupte și stricate. Ei predau, din dorința de câștig necinstit, învățături pe care nu aveau nici un drept să le predea.

1:12 Aici Pavel îi amintește lui Tit cu ce fel de oameni are de a face. Această caracterizare de o deosebită franchețe și causticitate se potrivea învățătorilor falși și în general **cretanilor**. Pavel îl citează pe Epimenides, unul din proprii lor purtători de cuvânt, care a trăit în jurul anului 600 î.Cr. și care i-a numit **mincinoși, fiare sălbatice, mândrețioși leneși**. Se pare că fiecare popor își are trăsăturile naționale, dar cretanii erau neîntrucați pentru depravarea lor. Erau **mincinoși** în veteza. Erau ca niște fiare sălbatice, trăind doar pentru a-și satisface cele mai josnice și mai sălbatice patimi. Ca unii care făceau alergie la muncă, fiind dedați la lăcomie și imbuibare, ei trăiau doar pentru plăceri, neavând loc în viața lor pentru mersul la biserică.

1:13 Apostolul confirmă acuratețea acestei schițe de caracter. Cu ce materie primă nepromițătoare trebuia să lucreze Tit! De ajuns să-l descurajeze pe orice misionar! Dar Pavel nu îi consideră pe acești oameni iremediabili, nici nu-l sfătuiește pe Tit să-i abandoneze. Prin evanghelie există nădejde pentru toate categoriile de oameni, chiar și pentru cei mai de jos. Și astfel Pavel își sfătuiește asistentul să-i mustre aspru, ca să fie sănătoși în credința creștină. Unii din oamenii aceștia puteau deveni nu doar credincioși exemplari, ci și presbiteri evlavioși din bisericile locale. Pasajul acesta e plin de încurajări pentru lucrătorii creștini în câmpuri de misiune dificile ale lumii. În fapt, care dintre câmpurile de misiune nu este greu? Dincolo de josnicia, optuzitatea și nepăsarea oamenilor, există întotdeauna viziunea că aceștia vor deveni sfinți plini de har, curați și credincioși.

1:14 Alături de severele mustrări adresate învățătorilor falși, Tit trebuie să-i prevină să **nu-și îndrepte mintea spre basme evreiești și porunci date de oameni care se întorc de la adevăr**. Iudaizatorii trăiau într-o lume a fanteziilor religioase și a regulilor bazate pe consumul de alimente curate și evitarea celor necurate, precum și pe păzirea de întinarea ceremonială. Referitor la acestea, Pavel spune la Coloseni 2:23: „Aceste lucruri au,

în adevăr, o aparență de înțelepciune, într-o închinare voită, o smerenie falsă și o asprime față de trup, dar nu sunt de nici un preț împotriva mulțumirii firii pământești.“

1:15 Cele spuse de Pavel în continuare au dat naștere la atâtea interpretări greșite, încât e nevoie să facem în acest punct o explicație detaliată. El scrie: **„Toate lucrurile sunt curate pentru cei curați; dar pentru cei necurați și necredincioși, nimic nu este curat, ci și mintea, și conștiința le sunt întinate.“**

Dacă scoatem cuvintele: **pentru cei curați toate lucrurile sunt curate** din contextul lor, considerându-le o declarație de adevăr *absolut*, în toate domeniile vieții, dăm de bucluc, întrucât *nu* toate lucrurile sunt curate, chiar pentru cei cu mintea curată. Trist e că unii, pornind de la acest verset, au justificat consultarea unor reviste cu conținut murdar, a unor filme excitante și chiar imoralitatea în sine: La asta se referă Petru când spune că unii răstălmăcesc Scripturile „spre pierzarea lor“ (2 Pet. 3:16).

Să fim înțeleși: versetul acesta nu are absolut nimic de a face cu lucruri păcătoase în sine și condamnate de Biblie. Proverbiala exprimare din acest verset trebuie înțeleasă în lumina contextului. Pavel *nu* s-a referit la chestiuni de morală indiscutabilă, la lucruri cu conținut inherent fie greșit, fie bun, ci a discutat chestiuni de valoare morală neutră, lucruri considerate întinătoare de un iudeu ce trăia sub lege, dar care sunt perfect legitime pentru un creștin ce trăiește sub har. Exemplu evident în această privință este cel al consumului de carne de porc, care nu era permis copiilor lui Dumnezeu din Vechiul Testament, dar pe care Domnul Isus îl modifică, atunci când spune că nici un lucru care intră în om nu-l poate întina (Marcu 7:15). Spunând aceste cuvinte El a pronunțat toate alimentele curate (Marcu 7:19). Pavel a avut și el în vedere acest adevăr, când a spus: „Dar nu carnea ne face pe noi plăcuți lui Dumnezeu; nu câștigăm nimic dacă mâncăm din ea și nu pierdem nimic dacă nu mâncăm“ (1 Cor. 8:8). Când spune: **„Pentru cei curați toate lucrurile sunt curate“**, el înțelege prin asta că pentru credinciosul născut din nou toate alimentele sunt curate, **dar pentru cei întinați și necredincioși nimic nu este curat**. Nu ceea ce mâncăm o persoană îl întinează, ci ceea ce iese din inima lui (Marcu 7:20-23). Dacă viața cuiva este necurată, dacă nu are credință în Domnul Isus, atunci nimic nu este curat pentru el. Respectarea

unor reguli de dietă nu va avea nici un efect asupra lui. Mai întâi de toate el are nevoie să fie convertit, să primească mântuirea în dar, iar nu să încerce s-o dobândească prin ritualuri sau legalism. Chiar miștele și conștiințele oamenilor întinați sunt corupte. Proceele lor mentale și puterile lor morale sunt întinate. Nu se pune problema unei întinări ceremoniale externe, ci a corupției și depravării interne.

1:16 Evident, când se referă la învățătorii falși, adică la iudaizatori, Pavel spune că ei **mărturisesc că îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele îl tăgăduiesc**. Ei se dau creștini, dar practica lor nu se potrivește cu mărturia lor. Apoi, pentru a amplifica această aspră condamnare, apostolul spune că sunt **o urâciune, nesupuși și netrebniți pentru orice faptă bună (descalificați)**. Comportarea lor personală era lamentabilă. În ochii lui Dumnezeu, ei trăiau în totală neascultare. Cât privește faptele bune față de Dumnezeu sau față de om, acestea nu au valoare nimic. A vorbit oare Pavel mânat de dragostea creștină, când s-a exprimat cu cuvinte atât de aspre la adresa altora? Răspunsul este un hotărât *da!* Dragostea niciodată nu trece cu vederea păcatul. Oamenii aceștia perverteau evanghelia, dezonorând Persoana și lucrarea Domnului Isus și ducând la pierzare sufletele oamenilor. A fi îngăduitor cu asemenea oameni este un păcat.

IV. EXERCITARE ÎN ADUNARE

(2:1-15)

2:1 Viețile învățătorilor falși erau mai degrabă *mincinoase*, decât *evlavioase*. Prin conduita lor ei tăgăduiau marile adevăruri ale credinței. Cine poate măsura daunele aduse mărturiei creștine de cei ce să dădeau mari sfinți, dar trăiau în realitate o mare minciună? Sarcina încredințată lui Tit (și tuturor slujitorilor adevărați ai Domnului) a fost de a preda **învățătura sănătoasă**. El trebuia să reducă prăpastia uriașă dintre ceea ce spuneau copiii lui Dumnezeu cu gura și ceea ce trăiau în viața de zi cu zi. De fapt aceasta este nota dominantă a epistolei: trăirea în practică a doctrinei sănătoase prin săvârșirea de fapte bune. Următoarele versete ne oferă exemple practice despre ce constituie aceste fapte bune.

2:2 Mai întâi, ne ocupăm de **cei bătrâni** — nu de bătrâni în sensul de presbiteri, ci de oameni în etate, cu experiență și maturitate, care trebuie să fie **treji**. În principal aceasta înseamnă că ei trebuie să consume vinul cu

măsură, dar are un sens mult mai cuprinzător, referindu-se la toate compartimentele vieții lor. Ei trebuie să fie **vrednici de cinste**, plini de demnitate, dar nu morocânoși. Asta pentru că și alții au necazurile lor. Oamenii mai vârstnici trebuie să fie **cumpătați**, adică echilibrați și discreți. Ei trebuie să fie **sănătoși în credință**. Vârsta îi face pe unii oameni nepăsători, blazați și chiar cinici. Cei care sunt sănătoși în credință sunt însă mulțumitori, optimiști și oameni plăcuți, în a căror companie îți place să stai. Ei trebuie să fie **sănătoși și în dragoste**. Dragostea nu este egocentristă, ci se gândește la alții și se manifestă prin dărnicie. De asemenea, ei trebuie să fie **viguroși în răbdare**. Vârsta aduce cu sine neputințe și disabilități, uneori greu de suportat. Cei care sunt însă sănătoși în capacitatea de a răbda vor rezista, purtându-și cu har și răbdare încercările.

2:3 Femeile în vârstă trebuie de asemenea să se poarte cu reverență. Păzește-ne Doamne de femeile care nu sunt preocupate decât cu fieceuri! Ele nu trebuie să fie **defăimătoare**. Termenul folosit de Pavel aici, în textul din greaca veche, este *diabolos*, adică diavolul. Este un cuvânt foarte nimerit, întrucât bârfa și vorbirea de rău sunt de origine diabolică. Ele nu trebuie să fie înrobite de băutură. De fapt, ele nu trebuie să fie înrobite de mâncare, băutură sau medicamente. Deși nu li se repartizează nici un rol *public* în lucrarea din cadrul bisericii, femeile mai în vârstă au încredințarea de a preda acasă. Cine poate măsura potențialul unei asemenea slujbe!

2:4 În mod concret, femeile mai vârstnice trebuie să le **îndemne pe cele tinere**. Anii îndelungați de studiere a Bibliei și de experiență practică o învrednicesc pe o asemenea soră creștină să împărtășească uneia mai tinere sfaturile ei prețioase, la început de drum. Altminteri fiecare generație ar trebui s-o ia de la început, repetând greșelile celei precedente, și trebuind să învețe din experiența proprie. Deși responsabilitatea predării este așezată aici pe umerii femeilor mai vârstnice, orice persoană tânără va cultiva prietenia creștinelor mai în etate, solicitându-le sfaturile și căile de îndreptare.

Femeile tinere trebuie învățate să-și iubească soții. Dar asta înseamnă mai mult decât a-i săruta când ies pe ușă, mergând la serviciu. Sunt incluse aici o sumedenie de modalități prin care o soție poate să demonstreze că îl respectă cu adevărat — recunoscându-i rolul de cap al familiei, neluând nici

o decizie majoră fără el, ținându-și casa în ordine, îngrijindu-se de aspectul ei exterior, nedepășind posibilitățile lor financiare, mărturisind imediat și iertând cu bunăvoință, păstrând liniile de comunicație întotdeauna deschise, abținându-se de la criticarea sau contrazicerea soțului de față cu alții și acordându-i sprijinul când lucrurile nu merg bine.

Ele trebuie învățate să-și iubească copiii — citindu-le din Biblie și rugându-se cu ei, întâmpinându-i când se întorc de la școală sau de la joacă, disciplinându-i ferm dar drept și mulțumindu-i pentru slujirea Domnului, mai degrabă decât pentru lume și pentru iad.

2:5 Tinerele femei trebuie învățate să fie cumpătate, adică să-și dea seama ce se cuvine să facă ele ca surori creștine și de ce extreme să se ferească. Ele trebuie să fie curate (dând dovadă de castitate), credincioase soților lor și evitând necurăția în gândurile, cuvintele sau acțiunile lor. Ele trebuie să fie **gospodine bune**. Trebuie să-și dea seama că aceasta este slujirea divină pe care au datoria s-o desfășoare pentru slava lui Dumnezeu. Femeile mai vârstnice trebuie să imprime în surorile tinere gândul că este o onoare deosebită să-L slujească pe Domnul în familie ca soții și mame, mai degrabă decât să fie angajate în servicii în afara căminului, neglijându-și astfel familia. Femeile tinere trebuie să fie învățate să fie **bune** — adică să trăiască pentru alții, să fie primitoare de oaspeți, să fie amabile și generoase, iar nu egocentriste și posesive. Ele trebuie să fie supuse soților lor, recunoscând că ei sunt capii familiilor. Dacă o soție este mai talentată și mai capabilă decât soțul ei, în loc să-l domine, ea ar trebui să-l încurajeze și să-l ajute să-și asume un rol mai activ în familie, ca lider și să slujească în biserica locală. Dacă este ispitită să-l cicălească, trebuie să se împotrivescă ispitei, înlocuind cicăleala cu lauda la adresa soțului. Toate acestea trebuie făcute pentru a păzi **cuvântul lui Dumnezeu**, ca să nu fie **hulit** sau discreditat. Pe tot cuprinsul acestei scrisori, Pavel este conștient de ocară ce este adusă cauzei Domnului atunci când copiii Săi trăiesc o viață ce nu corespunde mărturiei lor.

2:6 Pavel nu l-a îndemnat pe Tit să le învețe el pe tinerele surori, ci, din rațiuni ce țin de discreție, a lăsat această slujbă în seama surorilor mai vârstnice. Dar lui Tit i se spune să-i **sfătuiască** pe tineri și mai ales să-i îndemne să fie **cumpătați**, să știe să se stăpânească. Este un îndemn cât se poate de potrivit, având în vedere zelul debordant ce-

caracterizează pe tineri, energia, neastâmpărul lor și puternicile porniri ce-i caracterizează. În toate domeniile vieții, ei trebuie să învețe să se stăpânească și să atingă echilibrul.

2:7 Pavel are un mic îndemn și pentru Tit. Ca unul căruia i s-a încredințat sarcina de a exercita grija față de biserici, Tit trebuie să exercite grija și față de menținerea unui model consecvent de fapte bune. Trebuie să existe o paralelă apropiată între doctrină și comportarea sa. Învățătura trebuie să fie caracterizată de integritate, reverență și incoruptibilitate. Prin integritate se înțelege că învățătura trebuie să corespundă cu credința transmisă odată pentru totdeauna sfinților. Prin reverență Pavel vrea să spună că învățătura trebuie să fie plină de demnitate și înțelepciune. Iar prin incoruptibilitate — termen pe care, din păcate, cele mai multe versiuni moderne ale Bibliei îl omit³ — se înțelege învățătorul sincer care nu se poate lăsa corupt sau abătut de la calea adevărului.

2:8 **Vorbirea sănătoasă care să nu poată fi condamnată** este degajată de orice lucru față de care s-ar putea obiecta. O astfel de vorbire trebuie să fie liberă de chestiuni secundare, de noutăți doctrinare, de ciudățenii, de excentricități și alte lucruri de felul acestora. Acest tip de slujbă este irezistibil. Cei care se opun învățaturii sănătoase sunt rușinați, întrucât nu găsesc nici o spărtură în armura credinciosului. Nu există argument mai puternic decât o viață de sfințenie!

2:9 În acest punct li se oferă instrucțiuni speciale sclavilor. Să nu uităm că Biblia recunoaște chiar și existența unor instituții cu care nu este de acord. De pildă, Vechiul Testament consemnează viața de poligamie trăită de mulți dintre patriarhi, deși poligamia nu a fost niciodată voia lui Dumnezeu pentru oamenii Săi. Dumnezeu nu a aprobat niciodată nedreptățile și cruzimea sclaviei; cândva El îi va trage la răspundere pe stăpânii de sclavi. În același timp, Noul Testament nu sprijină ideea răsturnării sclaviei prin forță, prin revoluție. Mai degrabă, NT condamnă și elimină abuzurile sclaviei prin intermediul evangheliei. Istoria consemnează că relele sclaviei au dispărut acolo unde Cuvântul lui Dumnezeu a fost predicat și predat cu sârguință.

Dar între timp, acolo unde există sclavie, asta nu înseamnă că sclavul este exclus de la tot ceea ce are mai bun creștinismul. El poate fi un martor al puterii transformatoare a lui Cristos, putând împodobi doctrina despre

Dumnezeu Mântuitorul nostru. În NT sclavilor li se acordă mai mult spațiu decât dregătorilor de națiuni! Asta ar putea indica importanța lor relativă în împărăția lui Dumnezeu.

Robii creștini trebuie să fie **supuși** stăpânilor lor, cu excepția cazurilor în care această supunere ar însemna nesupunere față de Domnul. În cazul acesta, ei trebuie să refuze și să suporte în liniște consecințele neascultării lor, în virtutea faptului că sunt creștini. Ei trebuie să-și mulțumească pe stăpâni în toate privințele, adică să fie productivi, pe plan calitativ și cantitativ. Toate aceste servicii pot fi făcute ca pentru Cristos, fiind pe deplin răsplătite de El. Robii nu trebuie să întoarcă vorba stăpânilor lor sau să fie obraznici. Mulți sclavi au avut privilegiul de a-i conduce pe stăpâni lor la Domnul Isus în primele zile ale creștinismului, asta datorându-se în mare parte prăpastiei ce exista între sclavii păgâni și sclavii creștini.

2:10 Una din cele mai evidente deosebiri a constat în faptul că creștinii nu s-au pretat la păcatul atât de prevalent între ceilalți sclavi, respectiv **hoția**. Etica creștină îi obliga la norme stricte de cinste. Mai e de mirare oare că sclavii creștini se vindeau cu un preț mai mare la licitație? În general ei erau învățați să manifeste o totală și autentică **fidelitate**. Ei trebuiau să inspire încredere totală și astfel să **împodobească doctrina lui Dumnezeu Mântuitorul nostru** în toate aspectele vieții și slujirii lor. Ceea ce era adevărat pe vremea aceea cu privire la robii creștini este valabil astăzi cu privire la toți salariații creștini.

2:11 Următoarele patru versete formează o minunată viniță a mântuirii noastre. Admirând această bijuterie literară, nu trebuie s-o detașăm de contextul ei. Până în acest punct Pavel i-a îndemnat pe toți membrii familiei lui Dumnezeu să aibă o purtare corespunzătoare. Acum el arată că unul din scopurile majore ale mântuirii noastre este acela de a produce în noi o viață de sfințenie statornică.

Căci harul lui Dumnezeu... s-a arătat. Aici **harul lui Dumnezeu** este practic sinonim cu Fiul lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu **s-a arătat** atunci când Domnul Isus a vizitat planeta noastră și în special când S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre. El S-a arătat pentru mântuirea **tuturor oamenilor**. Lucrarea Sa înlocuitoare este suficientă pentru răscumpărarea **tuturor oamenilor**. O ofertă autentică de iertare și izbăvire se face **tuturor**. Dar numai cei care Îl primesc cu

adevărat ca Domn și Mântuitor sunt mântuiți. Nu se sugerează nici aici, nici în vreun alt loc din Biblie că toți vor fi, în cele din urmă, mântuiți. Mântuirea universală este o minciună a diavolului.

2:12 Același har care ne mântuiește ne și instruește în școala sfințeniei. Or, în această școală există o serie de lucruri interzise, de care trebuie să ne debarasăm. Primul este **nelegiuirea** sau ireligiozitatea. Al doilea îl constituie: **poftele lumești** — nu doar păcatele sexuale, ci și dorința de îmbogățire, de acaparare a puerii, a plăcerilor, faimei sau a oricărui lucru care este în esență lumesc.

În latura pozitivă, harul ne învață să **trăim în veacul de acum în cumpătare și dreptate** față de alții și cu **evlavie** în lumina curată a prezenței Sale. Acestea sunt virtuțile care trebuie să ne caracterizeze în lumea aceasta, unde toate din jurul nostru se vor dizolva. Aici este locul pelerinajului nostru, iar nu patria noastră finală.

2:13 Cât trăim ca străini pe pământ, suntem inspirați de o **nădejde** minunată — **arătarea slavei marelui nostru Dumnezeu și Mântuitor Isus Cristos**. Prin aceasta trebuie să înțelegem oare că este vorba despre Răpire, când Cristos Se va arăta în slavă bisericii, ducând-o în cer (1 Tes. 4:13-18)? Sau mai degrabă textul se referă la venirea lui Cristos pentru a domni, când Se va arăta în slavă lumii întregi, când Iși va înfrânge dușmanii și-Și va întemeia împărăția (Apo. 19:11-16)? În principal noi credem Pavel se referă aici la prima ipostază — la venirea lui Cristos ca să-Și ia mireasa, biserica. Dar fie că va veni ca Mire, fie care Rege, credinciosul trebuie să fie pregătit și să aștepte **slăvita Sa** venire.

2:14 Așteptând Întoarcerea Sa, noi nu putem uita scopul primei Sale veniri și a Jertifirii Sale de Sine. El **S-a dat pe Sine Însuși** nu numai pentru a ne mântui de vină și de pedeapsa păcatului, ci și **ca să ne răscumpere din orice fărâdelege**. Ar fi fost o mântuire de jumătate dacă pedeapsa păcatului ar fi fost anulată, dacă stăpânirea acestuia asupra vieților noastre ar fi rămas necucerită.

El S-a dat pe Sine Însuși și **ca să-Și curățească un popor [special] care să fie al Lui**. Ediția din 1611 a Biblicii, supranumită „King James” se exprimă foarte plastic aici, spunând „a peculiar people” (În engleză „peculiar” are azi sensul de „exclusiv, individual, deosebit, unic” dar și acela de „neobișnuit, ciudat, original”, n.tr.) Prea de multe ori suntem „peculiar” (adică ieșiți din comun,

n.tr.), dar nu în sensul avut în vedere de El! El nu a murit ca să ne facă niște oameni ciudați sau bizari, ci un **popor** care să-I aparțină Lui într-un mod **special** — nicidecum să ne aparținem nouă înșine sau lumii. **Și S-a dat pe Sine Înșuși pentru noi ca să fim plini de râvnă pentru fapte bune.** Cu alte cuvinte, trebuie să fim pătruși de entuziasmul de a face fapte de bunătate în numele Lui și pentru slava Lui. Când ne gândim la zelul manifestat de oameni pentru sport, politică și afaceri, ar trebui să încolțească în noi gelozia; ar trebui ca acest fapt să ne inspire la fapte bune.

2:15 Acestea sunt lucrurile pe care Tit a fost imputernicit să le transmită — tot ce s-a discutat în versetele precedente și în special scopurile urmărite prin jertfa Mântuitorului. Tit avea datoria de a-i **îndemna** sau incuraja pe sfinți să trăiască o viață de evlavie practică și să-i **mustre** pe toți cei care contraziceau învățăturile apostolice, atât cu vorba, cât și cu fapta. Tit nu trebuia să-și ceară scuze pentru că desfășura o slujbă energetică. Toate trebuiau făcute **cu toată autoritatea** și îndrăzneala Duhului Sfânt. **Nimeni să nu te disprețuiască.** Tit nu trebuie să-și facă probleme pentru că era tânăr sau că nu era evreu sau că ar fi avut orice alt dezavantaj natural. El rostea cuvântul lui Dumnezeu și în aceasta consta toată autoritatea lui.

V. ÎNDEMNUL ÎN ADUNARE (3:1-11)

3:1 Tit mai avea datoria de a le **aduce aminte** credincioșilor din adunările cretane despre responsabilitățile lor față de stăpânire — față de autoritățile locale și de stat. În viziunea creștină, toate guvernele sunt rânduite de Dumnezeu (Rom. 13:1). Un regim poate fi foarte necreștin sau chiar anti-creștin, dar *orice* guvern este mai bun decât nici un guvern. Absența guvernului înseamnă anarhie. Or, oamenii nu pot supraviețui multă vreme în condiții de anarhie. Chiar dacă un dregător nu-L cunoaște personal pe Dumnezeu, el este „*unsul Domnului*” în privința poziției oficiale pe care o ocupă și ca atare trebuie respectat. Creștinii trebuie să fie supuși **dregătorilor și autorităților**. Dar dacă un guvern își părăsește sfera rânduită de Dumnezeu și-i comandă credinciosului să nu se supună lui Dumnezeu, atunci credinciosul trebuie să refuze, bazat pe principiul de la Fapte 5:29: „Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai mult decât de oameni.” Dacă va fi pedepsit, să suporte această pedeapsă în liniște, acceptând-o ca pentru Domnul.

CREȘTINUL ȘI LUMEA ACEASTA

Credincioșii trebuie să respecte legile, inclusiv legile de circulație, și să-și plătească impozitele și alte taxe. În general ei trebuie să fie supuși respectuoși, ascultători, care se conformă legilor. Dar există și zone în care se manifestă o mare diversitate de puncte divergente între creștini, cu privire la responsabilitățile lor. Aici sunt incluse chestiunile legate de votare, de candidatura la vreun post public sau de participarea la război în cadrul forțelor armate. Cu privire la primele două, iată câteva principii călăuzitoare pe care ni le oferă Biblia ca ajutor:

1. Creștinii sunt în lume, dar nu sunt din lume (Ioan 17:14, 16).

2. Întregul sistem mondial se află în mâinile celui rău și a fost condamnat de Dumnezeu (1 Ioan 5:19b; 2:17; Ioan 12:31).

3. Misiunea creștinului nu este aceea de a ameliora lumea, ci de a vedea cum oameni din această lume sunt mântuiți.

4. Deși creștinul este aproape inevitabil un cetățean al unei țări din lume, cetățenia lui principală este din cer — într-atât încât el trebuie să se considere pelerin și călător aici pe pământ (Fil. 3:20; 1 Pet. 2:11).

5. Nici un soldat înrolat în satisfacerea stagiului militar nu are voie să se angreneze în afacerile acestei vieți, pentru ca nu cumva să-i displace celui care l-a înscris la oaste (2 Tim. 2:4).

6. Domnul Isus a spus: „Împărăția mea nu este din lumea aceasta” (Ioan 18:36). Ca ambasadori ai Săi, noi trebuie să reprezentăm acest adevăr pentru lume.

7. Politicianismul tinde să fie corupt prin însuși natura sa. Creștinii trebuie să se separe de fărădelege (2 Cor. 6:17, 18).

8. În privința votării, creștinul va vota de obicei pentru un om care este drept și cinstit. Dar uneori este voia lui Dumnezeu de a ridica pe oamenii aflați pe cele mai de jos trepte ale acestei lumi (Dan. 4:17). Cum putem noi cunoaște și împlini voia lui Dumnezeu în asemenea cazuri?

Cealaltă întrebare se referă la faptul dacă un credincios trebuie să se ducă la război, când patria îi cere acest lucru. Există argumente puternice și de o parte, și de cealaltă, dar mie mi se pare că balanța înclină în favoarea refuzului de a participa la război. Principiile enumerate mai sus ating problema, dar există și altele. (1) Domnul nostru a spus: „Dacă împărăția Mea ar fi din această lume, slujitorii Mei ar lupta” (Ioan 18:36). (2) Apoi El a mai spus: „Toți cei ce scot

sabia de sabie vor pieri" (Mat. 26:52). (3) Întreaga idee de a lua cuiva viața se opune învățăturii Celui care a spus: „Jubiți-vă vrăjmașii" (Mat. 5:44).

Cei care se opun portului de arme au motive să fie recunoscători dacă trăiesc într-o țară în care li se permite să se înscrie pe lista celor care nu participă la război din motive de conștiință sau pe lista necombatanților.

Pe de altă parte, mulți creștini *au slujit* în conflicte armate, umplându-se de glorie și onoare. Susținătorii acestui punct de vedere arată că în Noul Testament ni se prezintă sutași (de exemplu: Corneliu și Iuliu) într-o lumină foarte favorabilă. De asemenea se face uz în NT de figuri de stil împrumutate din viața militară, pentru a ilustra lupta *creștină* (de ex. Ef. 6:10-17). Dacă milităria ar fi inerent *greșită*, atunci cum se face că Pavel ne numește „ostași buni ai lui Isus Cristos." Indiferent la care punct de vedere subscrie cineva, nu trebuie să-i judece sau să-i condamne pe cei care au o altă părere. Există loc pentru puncte de vedere divergente. †

O altă obligație a ucenicului creștin este să fie gata pentru orice lucrare bună. Nu toate slujbele din lumea aceasta sunt onorabile — așa, de pildă, multe din reclamele din ziua de azi sunt clădite pe minciuni și unele întreprinderi vând produse care dăunează sănătății spirituale, mentale și fizice a omului. Pornind de la considerentul că trebuie să avem un cuget curat, aceste ocupații trebuiesc evitate.

3:2 Un creștin nu trebuie să-l vorbească de rău pe nimeni. În alte locuri din Biblie ni se interzice concret să vorbim de rău un dregător (Ex. 22:28; Fapte 23:5) — poruncă de care toți creștinii trebuie să-și aducă aminte în vâltoarea campaniilor politice sau în vremuri de restriște, de prigoană sau de aspirare. Dar aici se lărgeste cadrul interdicției, persoanele fiind aparate și de ridiculizare, calomniere, insultă sau abuzuri verbale. Ce oceane de întristare și necazuri s-ar evita, dacă creștinii ar asculta de acest principiu simplu: **să nu vorbească pe nimeni de rău!**

Noi trebuie să fim **pașnici** și să evităm cearta. E nevoie de doi pentru ca să izbucnească o dispută. Când cineva încerca să-l atâțe pe D. Ironside la o ceartă cu privire la o chestiune de importanță minoră, asupra căreia predicase, el răspundea: „Frate dragă, când vom ajunge în cer, unul din noi se va lovedi că nu a avut dreptate și poate că acela voi fi eu." Și cu acest duh punea capăt la orice polemică.

Apoi trebuie să fim **blânzi**. Este greu să ne gândim la această calitate fără să ne gândim la Domnul Isus. El a fost manierat și bun, pașnic și conciliator. Iar noi trebuie să arătăm **blândețe** sau amabilitate față de toți oamenii. Se pare atât de nimerit ca amabilitatea să fie propovăduită ca una din virtuțile de seamă ale creștinului. În esență ea înseamnă să ne gândim cu smerenie la alții, să-i punem pe alții pe locul întâi și să spunem și să facem lucruri frumoase, amabile, curtenitoare. Principiul amabilității cere ca să-i slujești pe alții înainte de a te sluji pe tine, să prinzi orice prilej de a-i ajuta pe alții și să exprimi cu promptitudine și apreciere pentru gesturile de amabilitate de care ți se face parte. Amabilitatea nu se poartă niciodată necuviincios, vulgar sau bătăran.

3:3 Din nou, în mijlocul unei secțiuni cu puternic conținut etic, apostolul introduce o doctrină clasică a mântuirii noastre, punând accentul pe țelul mântuirii, respectiv trăirea unei vieți de fapte bune. Iată care este înlănțuirea ideilor aici: (1) Condiția noastră înainte de mântuire, versetul 3; (2) natura mântuirii noastre, versetele 4-7; (3) rezultatul practic al mântuirii, versetul 8. Imaginea pe care o avea Dumnezeu despre noi înainte de mântuire nu este deloc măgulitoare. Pretinzând că știam răspunsurile la toate întrebările, noi eram în realitate **fără minte**, neputând pricepe adevărurile spirituale și neînțelepți în opțiunile și în conduita noastră. Noi eram **neascultători** de Dumnezeu și poate și de părinți și de alte autorități. Noi eram **înșelați** de diavolul și de propria noastră judecată pervertită, nenimerind niciodată calea cea bună și sfârșind mereu în infundături. Noi eram robiți de diverse obiceiuri necurate, subjugate de viața rea a gândurilor noastre și săvârșeam păcate de tot felul. Viața era un șir nesfârșit de **răutate și invidie** față de alții. Nevrednici de a fi iubiți și egoiști, noi eram mizerabili și-i făceam și pe alții mizerabili; **demni de a fi urâți și urându-ne unii pe alții**: Ce trist comentariu asupra vieții printre vecini certăreți, colegi de muncă puși mereu pe ceartă, competitori angajați în competiție pe viață și pe moarte, și în mijlocul unor familii învrăbite!

3:4 Acest tablou deprimant al depravării omului este întrerupt de unul din marile *dar* din Scriptură. Ce recunoscători putem fi pentru aceste conjuncții venite la momentul potrivit, care semnaleză minunata intervenție a lui Dumnezeu, pentru a-l salva pe om de la propria sa distrugere! Cineva le-a numit

barierele așezate de Dumnezeu pe drumul omului spre iad.

Dar când s-a arătat bunătatea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, și dragostea Lui față de oameni... Acest lucru a avut loc atunci când Domnul Isus S-a arătat lumii în urmă cu peste o mie nouă sute de ani. În alt sens, bunătatea și dragostea lui Dumnezeu s-au arătat față de noi atunci când am fost mântuiți. Tocmai ca manifestare a acestor atribute Și-a trimis El preaiubitul Fiul ca să moară pentru o lume de păcătoși răzvrățiți. Termenul din greacă folosit aici în sintagma: **dragostea... față de oameni** este baza cuvântului *filantropie*, care combină ideea de dragoste, grație și compasiune. Titlul **Dumnezeu, Mântuitorul nostru** se referă la **Dumnezeu Tatăl — Mântuitorul nostru** în sensul că El L-a trimis pe Fiul Său în lume ca Jertfa noastră pentru păcat. Domnul Isus mai este numit **Dumnezeu Mântuitorul nostru** (2:13) pentru faptul că a plătit penalizarea necesară pentru ca noi să putem fi iertați și izbăviți.

3:5 El ne-a mântuit de vină și de pedeapsa pentru toate păcatele noastre — trecute, prezente și viitoare. Aceste păcate erau privite în viitor, când a murit Mântuitorul nostru, și încă nu fuseseră săvârșite în timp, dar moartea Lui le-a acoperit pe toate. Totuși nu știu cum se face că omului îi este cel mai greu să înțeleagă unul din cele mai simple și mai clare adevăruri ale evangheliei, anume că mântuirea nu se bazează pe faptele bune; că nu devii creștin prin trăirea unei vieți creștine. Nu oamenii buni merg în rai. Mărturia consecventă a Bibliei este că omul nu poate câștiga sau merita mântuirea (Ef. 2:9; Rom. 3:20; 4:4, 5; 9:16; 11:6; Gal. 2:16; 3:11). Omul nu se poate mântui pe sine prin fapte bune; toate faptele sale neprihănite sunt ca niște cârpe murdare în ochii lui Dumnezeu (Isa. 64:6). El nu poate deveni creștin prin trăirea unei vieți creștine, pentru simplul motiv că nu are putere în el însuși de a trăi o viață creștină. Nu oamenii buni sunt cei ce merg în cer, ci păcătoșii care au fost salvați prin harul lui Dumnezeu!

Mântuirea nu poate fi câștigată prin fapte bune, deoarece faptele bune sunt *rezultatul* mântuirii. Oriunde există o mântuire adevărată, faptele bune nu vor întârzia să se arate. Și astfel citim că Dumnezeu nu ne-a mântuit din pricina **faptelor neprihănirii pe care le-am făcut noi, ci după îndurarea Lui.** Mântuirea este o lucrare a **îndurării** — nu a justiției. Justiția reclamă aplicarea pedepsei

binemeritate; **îndurarea** asigură o cale neprihănită prin care se poate evita pedeapsa.

Dumnezeu ne-a mântuit prin **spălarea regenerării (nașterii din nou)**. Convertirea este cu adevărat o nouă creație (2 Cor. 5:17) și aici această nouă creație este prezentată sub forma alegorică a unei băi. Este aceeași imagine folosită de Domnul Isus când i-a învățat pe ucenici că există o singură baie a regenerării, dar e nevoie de multe curățiri de întinare (Ioan 13:10). Baia regenerării nu are nimic de a face cu botezul. Nu este o curățire trupească făcută cu ajutorul apei, ci o curățire morală prin cuvântul lui Dumnezeu (Ioan 15:3). Botezul nici măcar nu este un simbol al acestei băi, ci descrie, mai degrabă, îngroparea cu Cristos în moarte (Rom. 6:4).

Nașterea noastră din nou este definită de asemenea ca o **reînnoire a Duhului Sfânt**. Duhul lui Dumnezeu produce o minunată transformare — nu îmbrăcarea omului vechi cu haine noi, ci îmbrăcarea omului nou cu haine! Duhul Sfânt este *Agentul* în procesul regenerării iar cuvântul lui Dumnezeu este *instrumentul*.

3:6 Dumnezeu a turnat Duhul Sfânt peste noi din belșug. În lăuntrul fiecărui credincios locuiește Duhul Sfânt din clipa în care s-a născut din nou. Duhul este suficient pentru a produce glorioasa reînnoire despre care se vorbește aici. Duhul este dăruit **prin Isus Cristos Mântuitorul nostru**. După cum belșugul de la curtea lui Faraon a fost mediat către Iacov prin Iosif, tot așa binecuvântările lui Dumnezeu, inclusiv inexprimabila binecuvântare a Duhului Său, ne sunt mediate prin Domnul Isus. Isus este „Iosiful“ nostru.

Toate trei Persoanele Binecuvântatei Treimi sunt menționate în legătura cu mântuirea noastră: Dumnezeu Tatăl, (v. 4); Duhul Sfânt (v. 5); și Dumnezeu Fiul (v. 6).

3:7 Urmarea neîntârziată a regenerării noastre este ca, fiind îndreptățiți prin harul Lui, să devenim moștenitori potrivit nădejzii vieții veșnice. Prin răscumpărarea care este în Cristos Isus, Dumnezeu ne socotește neprihăniți printr-un act de har uimitor. Iar noi **devenim moștenitori** a tot ce a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc. Tot ce se cuprinde în a fi cu Cristos și ca El pentru veșnicia întreagă este nădejdea noastră.

3:8 Când Pavel spune: „Adevărat este cuvântul acesta“ trebuie să înțelegem oare că se referă la secțiunea precedentă, sau la restul versetului? Forța argumentării sale pare să stea în faptul că, după ce am fost mântuiți de atâtea lucruri, printr-o mîntuire atât de

mare, acum trebuie să trăim într-o manieră vrednică de înalta noastră chemare.

Tit avea datoria să stăruie asupra acestor lucruri (discutate în versetele 1-7) în slujba desfășurată de el la Creta, așa încât credincioșii să **caute să fie cei dintâi în fapte bune**. Deși sintagma **fapte bune** ar putea însemna ocupații onorabile, sensul mai larg — **fapte bune** în general — este probabil cel avut în vedere aici. Orice învățătură dată credincioșilor ca purtarea lor să fie pe măsura mărturiei lor creștine este excelentă și **de folos**. Orice învățătură trebuie să aibă o aplicație personală și practică.

3:9 Desigur, există întotdeauna capcane de care trebuie să ne ferim în slujba creștină. Pe vremea lui Pavel, erau **întrebările nebu-ne** (adică dispute fără rost) privitoare la alimente curate și necurate, la reguli legate de Sabat și la respectarea anumitor zile sfinte. Se iscau polemici privitoare la **genealogii**, atât îngerești, cât și omenești. Apoi izbucneau certuri privitoare la reguli foarte minuoase care fuseseră create pe fundalul legii. Pavel este dezgustat de acestea, considerându-le **nefolositoare și zadarnice**.

Bine ar face slujitorii Domnului din zilele noastre să pună la inimă sfaturile apostolului Pavel, evitând următoarele tangente:

O preocupare prea mare față de metode în sine, mai degrabă decât față de realitățile spirituale. De pildă, dezbaterile ce nu se mai termină privitoare la modul în care trebuie luată Cina Domnului: cu vin fermentat, sau doar cu must (ori suc de struguri, în Statele Unite, n.tr.); sau dacă trebuie să se servească dintr-un singur pahar comun, sau în cupe individuale. Ca și când acestea ar fi chestiuni importante în Biblie!

Slujitorii Domnului trebuie să se ferească și de tăierea firului în patru, de fleacuri.

De concentrarea asupra unui singur adevăr, sau chiar a unui singur aspect al adevărului, ca și când celelalte nu ar fi importante!

Alegorizarea Scripturilor, până când acestea par absurde.

Discuții teologice sterile care nu zidesc pe nimeni.

Alunecarea de la Cuvânt la politică și la căile lătrălnice ce o însoțesc; alipirea la tot felul de cruciate creștine, de combatere ba a acestui rău, ba a celui alt.

Ce tragedie sa ne irosim timp de mare preț cu aceste lucruri, când o lume întreagă țiere în jurul nostru!

3:10 Omul care se preocupă de aceste chestiuni minore este un eretic **care aduce**

dezbinare.⁵ De obicei pe vioara acestui om nu se găsește decât o notă muzicală, pe care acesta o cântă la nesfârșit. Curând el își va strânge în jurul lui un cerc intim de oameni, cu aceleași păreri negativiste, respingându-i pe ceilalți oameni. Un astfel de om nu se va da în lături să dezbine o întreagă adunare, numai să nu renunțe el la punctele sale de vedere doctrinare la care ține atât de mult. Nici o biserică nu trebuie să tolereze o atare atitudine. Dacă i s-a dat o mustrare și apoi încă una, iar el persistă în lucrarea sa de dezbinare, atunci trebuie exclus din părtășia bisericii locale iar creștinii trebuie să nu mai întrețină contacte sociale cu el. Să sperăm că această ostracizare îl va face să se pocăiască și să trateze mai echilibrat cuvântul lui Dumnezeu.

3:11 Pentru ca nu cumva să creadă cineva că **un astfel de om** nu constituie o amenințare gravă la adresa bisericii, apostolul îl înfiearează, numindu-l **un stricat care păcătuiește, fiind condamnat prin sine însuși**. (verset tradus după ediția CLV, Bielefeld, Germania, întrucât este mult mai apropiată în acest punct de traducerea engleză folosită de autor în comentariu, n.tr.). El se „autocondamnă“ întrucât ține morțiș la răutatea sa, chiar după ce a fost avertizat de creștinii responsabili.

VI. ÎNCHEIERE (3:12-15)

3:12 Epistola se încheie cu câteva directive adresate de Pavel lui Tit. Pavel intenționa să-l trimită fie pe **Artema**, fie pe **Tihic**, ca să-l înlocuiască pe Tit la Creta, preluând de la acesta povara lucrării. Cu **Tihic** ne-am mai întâlnit, la Fapte 20:4; Ef. 6:21; Col. 4:7, dar cu **Artema** încă nu am făcut cunoștință. Din 2 Timotei 4:12 se poate deduce că **Tihic** a fost trimis la Efes, iar nu în Creta, ceea ce înseamnă că înlocuitorul lui Tit în Creta a fost, după câte se pare, **Artema**. Imediat după sosirea acestuia, Tit trebuia să se ducă la **Nicopolis**, unde Pavel era **hotărât să ierneze**. Pe vremea aceea erau cel puțin șapte cetăți numite Nicopolis, dar majoritatea comentatorilor cred că Tit a ales-o pe cea din Epir, în vestul Greciei.

3:13 Tit urma să fie vizitat de **avocatul Zena și de Apolo**. Poate că aceștia i-au transmis lui Tit scrisoarea din partea lui Pavel. Pe vremea aceea existau două feluri de avocați: cărturarii, care expuneau legea religioasă și juriști care se ocupau de dreptul civil. Ni se cere să decidem căreia dintre categorii îi aparținea **Zena**. Eu înclin să cred că este vorba de prima, pe motiv că acesta a

fost rugat să vină în ajutorul lui Tit, pentru a pune capăt interminabilelor ciorovăieli legate de Legea lui Moise (v. 9). În schimb dacă Zena era un avocat în drept civil, atunci era un avocat cinstit! Singurul **Apolo** de care citim în Noul Testament este cel menționat la Fapte 18:24-28 și 1 Corinteni. Poate că este vorba de una și aceeași persoană. Când Pavel i-a spus lui Tit să-i trimită pe acești doi oameni **degrabă în călătoria lor**, el a avut grijă ca din îndemnul lui să nu lipsească sfatul de a-i face să se simtă bine pe insula Creta, punându-le la dispoziție toate cele necesare pentru a putea porni mai departe la drum.

3:14 Lui Tit i se încredințează sarcina de a-i învăța pe creștini (**ai noștri**) să fie primitori de oaspeți, să aibă grijă de cei bolnavi și strâmtorați și să fie cu mână largă față de cei nevoiași. În loc să lucreze doar pentru împlinirea propriilor nevoi și dorințe, credincioșii trebuie să aibă o viziune de un pronunțat caracter creștin, conform căreia să câștige bani pentru a putea să-i împartă cu cei mai puțin privilegiați (vezi Ef. 4:28b). Prin asta ei puteau fi salvați de mizeria unei vieți egoiste și de tragedia unei vieți trăite în zadar, fără rod.

3:15 Salutările de încheiere nu trebuiesc bagatelizate sau tratate ca material neimportant. În țările în care creștinii sunt puțini la număr, fiind disprețuiți și persecutați, aceste cuvinte pline de omenie transmit dragostea, prietenia și încurajarea de care au aceștia nevoie. **Toți cei care** erau cu apostolul i-au transmis lui Tit salutări iar Tit a fost rugat la rândul lui să-i salute pe cei ce-l iubeau pe Pavel și echipa sa **în credință**. În fine, Pavel

își încheie Scrisoarea cu tema care i-a dominat viața: **harul Domnului**.

Harul să fie cu voi toți. Amin.

NOTE FINALE

¹(1:1). Vezi Efeseni 1 și Romani 9, unde tema alegerii este tratată mai pe larg.

²(1:6) Mulți cred că deși uneori divorțul este valabil, totuși *un om din conducerea bisericii nu poate să fie divorțat*.

³(2:7) Ca de atâtea ori (vezi notele de subsol din NKJV), textul critic pare să încorporeze textele omise de alte versiuni, aceste texte bazându-se pe manuscrisele cele mai vechi, provenite mai cu seamă din Egipt. Traducerile KJV și NKJV preferă textul tradițional (TR), care este de obicei, dar nu întotdeauna, susținut de manuscrisele majoritare (textul majoritar).

⁴(2:14) În vremea noastră pare ciudat, întrucât sensul termenului „peculiar“ s-a modificat. Versiunea KJV este o traducere foarte exactă; majoritatea așa-ziselor „erori“ se datorează (ca în cazul de față) schimbărilor care au intervenit în limba engleză, în cele aproape patru veacuri de când a fost redactată această traducere.

⁵(3:10) Termenul *eretic* (KJV *heretic*) derivă din greaca veche, unde avea sensul de *dezbinător* (*divisive*, NKJV). O persoană care dezbină biserici de obicei va propaga învățături false sau doctrine „eretice“, dar aceasta este o evoluție ulterioară a termenului *hairetikos*.

BIBLIOGRAFIE

Vezi Bibliografia de la sfârșitul cărții 1 Timotei.